

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Aciores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

§. I. Quia implicat, ut quis sit speculativè dubius de licentiâ, & simul de eâ
practice certus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

tores vix aliquando, vel numquam curant de formando ultimo conscientiae dictamine certo, quo de sui operis inhonestate certificentur; immò nil curant de operis honestate, aut inhonestate, sed tantum de delectatione, aut lucro: ergo cum tales peccatores sint innumeri, nullus horum peccabit. Hæc, & alia Palanco.

N. Sed contra; quia duplici ex causâ homo
87. peccat: vel quia ponit opus, quod directè iudicat absolute inhonestum; vel quia suspendendo omne iudicium directum de operis honestate, & inhonestate, ponit illud opus dubitans de malitiâ; & tunc habet iudicium certum reflexum proponens, quod malum sit operari sine iudicio de honestate, aut saltem de non malitiâ operis. Quilibet enim, antequam operetur, tenetur formare aliquod sive directum, sive reflexum conscientiae iudicium, quo ultimo iudicet, quod opus saltem non sit malum; quod si hoc suspendat, & operetur, peccabit, quia operatur sine bonâ fide, seu sine prævio dictamine directo de operatione; habet tamen in eo casu dictamen reflexum dictans esse peccatum ponere opus non iudicatum saltem non malum. Adde peccaturum eum omnem, qui sine omni iudicio, tam directo, quam reflexo de non malitiâ operis operetur: etsi enim, ut sine peccato operetur, necessarium non sit iudicium directum de non peccato; tunc tamen necessarium est reflexum, aliter sine bonâ fide operabitur. Alterutrum ergo iudicium de non peccato necessarium est, ne quis peccet, ut dicam d. 21.

N. Ecce igitur, quod doctrina P. Terilli nec
88. tollit potentiam peccandi, nec excusat à peccato, & poenâ opera peccatorum: nam peccator quantumcumque enormis vel dum ponit opus malum habet dictamen prævium directum de operis malitiâ, vel non? Si habet, ergo peccat, quia ponit opus sub dictamine de inhonestate. Si non habet dictamen directum, habeat tamen iudicium reflexum, adhuc peccat, quia ponit opus sub iudicio reflexo de ejus malitiâ. Quod si careat tum iudicio directo, tum reflexo de non peccato, adhuc ponendo illud opus peccabit, quia operatur sine ullo iudicio prævio de non peccato. Immò tandem huic doctrinæ manum dat Palanco num. 58. dicens: Et quidem adeo evidenter peccaminosus est ille modus operandi sine conscientia, seu quod idem est, sine scientiâ honestatis, & inhonestatis operis, ut ipso lumine naturæ ad explicandum hominem pessimè operantem, his verbis utamur: *Est*

homo sine conscientia, operatur sine conscientia; cognoscentes ipsum modum eligendi sine conscientia esse ex terminis, & ab intrinseco pessimum. Ecce, juxta Palanco, est lumine naturæ notum, quod operari sine conscientia operis sit pessimum: ergo ne quis peccet, necesse est, ut addit aliqua conscientia, seu iudicium sive directum, sive reflexum de non malitiâ operis: ergo vera est doctrina P. Terilli, quod ad non peccatum, aut ad opus bonum, necessarium temper sit aliquod dictamen prævium de non malitiâ, aut de honestate operis.

SECTIO III.

Solvuntur argumenta contra nostras conclusiones allatas sect. antec. §. 2.

§. I.

Quia implicat, ut quis sit speculative dubius de licentiâ, & simul de eâ practice certus.

SUMMARIUM.

Satis per me conscientia directâ, sive reflexa, n. 89.

Arguit P. Eliz. quia intellectus speculative dubius de malitiâ objecti, est etiam practice dubius de licentiâ actus, n. 90.

Et quia oppositum est intelligibile, nam ex incerto certum sequi non potest, n. 91.

Et quia implicat certitudo simul, & incertitudo de eodem objecto, n. 92.

Contradictio P. Eliz. n. 93.

Instatur argumentum variis exemplis, n. 94.

Certum, incertum, dubium, verum, falsum, probabile, sumi possunt tum objective, tum formaliter, n. 95.

Sicut ex antecedenti incerto subjective sumpto sequi non potest consequens subjective certum, ita ex incerto objective sumpto sequi potest consequens subjective certum, ib.

Premissa conscientie reflexe sunt evidentes, et habent quid incertum pro objecto. Quales sint, n. 96.

DD. tuentes eas premisas esse evidentes, ib.

Intellectus speculative dubius de malitiâ objecti fit practice certus de non malitiâ actus ob principia superveniencia, n. 97.

DD. hoc tuentes, n. 98.

Ostendo quomodo cum incertitudine obiecti sit certitudo de honestate actus, ib.

Intellectus speculative dubius est etiam practice dubius, nisi superveniat principium certum reflexum, n. 99.

Explico, n. 100. 101.

Quid conscientia directâ, quid reflexa? ibid. & n. 102. 103.

Ostendo

Ostendo modum resolvendi conscientiam, & deponendi dubium, n. 100.

Qua diligentia adhibenda ut tuto exerceamus actionem dubiam? n. 105.

Sicut de probabilitate objecti habere possum evidentiam, & de falsitate veritatem, ita de dubietate licentia habere possum certitudinem licentia, n. 106.

Diversum est objectum conscientia speculative incerta, immo practice incerta, ab objecto conscientia reflexa. Assignatur, n. 107.

Est certum hoc principium, Actio de cuius inhonestate non dubito est permisa; actio, cuius inhonestatem prudenter negare possum, est permissa, ib.

Nulla repugnantia, quod intellectus directe practice incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de illa, n. 108.

Ob libertatis possessionem cum dubio speculativo de lege, aut malitia objecti, & actus stat iudicium practicum de licentia illius, n. 109.

Inductio quod quis possit esse practice certus de licentia eius de quo speculativè est dubius, n. 110. 111.

An iudex teneatur stare allegatis, & probatis ubi habet in oppositum evidentiam? ib.

N. 89. **D**icta à me sèst. antec. non ideo dicta sunt, quia velim conscientiam reflexam esse semper ad rectè operandum necessariam; hoc enim, juxta me, est falsum, ut ostendi d. 19. satis enim est conscientia directa purè probabilis de licentia operationis; hæc enim, si sit certò probabilis, est regula sufficiens, & infallibilis ad rectè operandum. Sed hæc dicta sunt, ut ostendatur, quomodo intellectus directe speculative dubius de existentia legis, immò directe practice dubius de honestate electionis possit fieri certus. Dixi autem fieri posse reflexe practice certum per principia reflexa, & ostendi facile prout esse, quod P. Eliz. fatetur sibi inintelligibile. Sanè si intelligit, quomodo ex non inventione veritatis fiat intellectus per argumentum reflexum certus de inventione veritatis; cur non intelligat, quomodo intellectus speculative dubius de honestate objecti fiat practice certus ob principium superadditum de honestate electionis? Aut quomodo intellectus practice directe dubius de licentia electionis fiat reflexe practice certus ob principium superadditum de ejusdem electionis licentia?

N. 90. **P. Eliz.** Primum itaque ex P. Elizald. argumentum est; quia eo ipso quod intellectus est speculative dubius de malitia, aut prohibitionem objecti, eo ipso est etiam practice

Tom. III.

dubius de licentia operationis: ergo nulla conscientia speculative dubia potest esse practice non dubia: ergo omnis conscientia ut sit moraliter certa de licentia operationis, debet prius esse certa de non malitia objecti; seu omnis conscientia practice certa debet prius esse speculative certa.

Confirmat 1. quia intelligi non potest, N. quomodo conscientia speculative dubia de natura objecti, imò practice dubia de licentia actionis, fieri possit practice non dubia. Antecedens probatur; quia ex incerto, & dubio implicat sequi certum; hæc enim est tota ratio, cur omnis Logica doceat, quòd conclusio debiliorem partem sequatur: ergo ex conscientia speculative dubia de morali natura objecti, aut ex conscientia directe practice dubia de natura actionis implicat sequi conclusionem, seu conscientiam reflexe certam de licentia actionis, cum premissa, ex quibus ea conclusio, aut conscientia deducitur, sint incertæ.

Confirmat 2. quia implicat, ut stante N. dubietate intellectus speculativi circa naturam objecti, dentur principia certa de honestate ejusdem objecti electione; & multò magis implicat, ut in intellectu practice dubio de honestate electionis dentur principia certa de ejusdem electionis honestate: ergo implicat, ut conscientia speculative incerta sit simul practice certa; & multò magis implicat, ut conscientia practice incerta de honestate electionis sit simul practice certa de ejusdem electionis honestate. Antecedens probat, tum quia implicat ut intellectus habeat certa principia de licentia electionis, quam dubitat esse illicitam: tum quia implicat, ut in eodem intellectu stent simul certitudo, & incertitudo ejusdem omnino objecti: sed in nostro casu intellectus est simul speculative incertus de honestate objecti, immò est practice incertus de licentia electionis ejusdem objecti; & simul est practice certus ob principia reflexa de ejusdem electionis licentia: ergo in eodem intellectu simul stant incertitudo, & certitudo practica ejusdem omnino objecti, seu electionis.

Antequàm directe occurrat argumentis N. P. Elizald. notandum 1. omnia in eum retorqueri, quatenus docet, quòd dubius, num aliqua lex existat, possit esse certus de ejus legis non obligatione, deponendo dubium speculativum de ejus existentia per discursum reflexum certum de non obligatione, hoc pacto: Si lex existeret, eam post maturam adhibitam diligentiam invenissem, non inveni, ergo non existit. Quæro modo

si ex incerto certum sequi non potest, quomodo P. Elizald. infert conclusionem certam de non obligatione, immò de non existentia legis ex incertitudine de existentia ejusdem? Ergo suis argumentis cogitur respondere.

N. 94. Notandum 2. omnia argumenta instari innumeris aliis exemplis: possum enim, ut saepe dixi d. 18. & 19. habere evidentiam de re non evidenti; habere certitudinem de re probabilis, seu, ut clarius loquar, habere evidentiam de non evidentia rei; habere certitudinem de probabilitate rei; habere veritatem de falsitate rei; quæro modò, quomodo hoc fieri possit?

N. 95. Notandum 3. incertum, inevidens, dubium, probabile, falsum sumi posse, tum objective, quatenus ipsa inevidentia, & incertitudo, & falsitas actus est objectum actus reflexi evidētis, certi, veri; tum formaliter pro ipso actu formali reflexo evidenti, & certo, tendente in eum actum directum incertum, falsum, inevidentem, tamquam in suum objectum. Jam sicut certum prorsus est, quòd ex antecedenti incerto, & inevidenti, subjective, & formaliter sumpto, sequi non possit consequens evidens, & certum, quia conclusio sequitur debiliorem partem; ita æquè certum est, quòd ex antecedenti inevidenti, aut incerto, & purè probabili, objective, & signatè sumpto, colligi possit consequens evidens, & certum: quatenus cum inevidens, incertum, & probabile objective sumptum non sit, nisi ipse actus incertus, probabilis, & inevidens; potest talis actus incertus esse objectum actus reflexi certi, & evidētis; potest enim esse mihi evidens ipsa inevidentia, & incertitudo, & probabilitas actus directi: ergo ex antecedenti inevidenti, & incerto, sumpto objective, & signatè, colligi potest consequens evidens, & certum.

N. 96. Ita accedit in casu nostro loquendo de conscientia reflexa supra statum objecti, seu actus directi; nam præmissæ, etsi habeant pro objecto aliquid signatè incertum, sunt prorsus certæ, saltem circa licentiam operationis: præmissæ enim sunt istæ, aut his similes: *Cuique licet electio objecti, quod non certò constat esse veritum, sed objectum A, de cuius morali natura dubito, non certò constat esse veritum, ergo ejus electio licet.* Vel loquendo de conscientia practica directè dubia: *Cuique licet electio, quæ non certò constat esse verita, sed electio, de cuius licentia dubito, non certò constat esse verita, ergo ea electio licet.* Ecce utriusque syllogismi præmissæ sunt

certæ, & evidentes; & ideo C. Pallav. hoc principium, *Quicumque facit id, quod omnibus pensatis sibi videtur bonum*, (aut saltem permisum) *honestè facit*, aut saltem non illicite facit, vocat primum principium practicum; eique assentitur Caram. in Dis. lexii in Epist. quæ examinat pag. mibi 324. mentem C. Pallavicini, P. Vatqu. P. de Sales, Steph. Spinulæ, & Philal.

In formâ dico verum prorsus esse, quòd intellectus speculative dubius de legis existentia, aut de malitia objecti, nisi assumat alia principia, per quæ tum dubium speculative de honestate objecti, tum dubium practicum directum de licentia actionis deponat, sit practice dubius de licentia actionis. Nego tamen, quòd si assumat principia reflexa certa, maneat practice dubius, immò eo ipso quòd ea assumit, sit relictè practice certus de licentia actionis, & sic omittit dubium practicum directum de eadem: nam per novum principium superveniens, dictans nos posse contra dubium speculative de honestate, immò contra dubium directum practicum operari, certificatur intellectus de non peccato in ponendo actionem practice directè dubiam de licentia, aut in adherendo objecto speculative dubio de honestate.

Hæc, paucis mutatis, est communissima N. Doctorum mens cum P. Suar. P. Sanchez. C. Caiet. Herinex tom. 2. d. 4. num. 33. P. Moya tom. 1. quæ. 6. num. 31. M. Tapu. M. Passer. & aliis, quibus addo M. Mercor. quæ. 1. p. art. 13. quærit, an iudicium de objecto sit ejusdem rationis cum iudicio de operatione? & affirmat juxta ea, quæ deduxi art. 12. Addit tamen, quòd si iudicio particulari de operatione superveniat nova ratio, poterit iudicium de operatione esse certum; & de objecto esse incertum: ex gr. Dubito, an talis liquor sit aqua; & tamen non dubito honestam esse ministratorem in casu necessitatis, ne salus infirmi perdatetur. Hæc M. Mercor. Idem acutè, & saepe exponit Caram. in Apologem. Epist. 2. ex gr. Præcipiatur Thomistæ, ut defendat opinionem de resolutione usque ad materiam primam: ecce, si sermo sit de veritate objecti, formidare potest: si sermo sit de bonitate disputationis, scit se honestè agere eam defendendo. Similiter, an Deipara sit sine originali concepta: si sermo sit de veritate opinionis piæ affirmantis, formidat; nam potest non esse sine originali concepta: si de honestate actus, quò eam defendit, scit se honestè operari. Ecce igitur quâ ratione cum incertitudine veritatis objecti iter certitudinis

tudo de honestate actionis; quod intelligere debent Adversarii, nisi confundere velint veritatem cum honestate.

N. 99. Hinc facile solvitur argumentum: Quoties intellectus est speculative dubius, est etiam practice dubius, si dubio speculativo non superveniat principium certum reflexum dictans, quod, non obstante dubia prohibitionem objecti, licitum sit operari, concedo antecedens; si superveniat, nego antecedens, & utramque consequentiam.

N. 100. Ad 1. confirm. omitto instantiam jam allatam *num. 93.* immo pro instantia contra eundem P. Elizald. adducere possum integrum ejus contra nostram sententiam volumen; quæro enim, an eam impugnet argumentis certis, & evidentibus, aut saltem probabilioribus? Si negat, ergo nostra de licito usu opinionis probabilis sententia, utpote impugnata argumentis nostro iudicio infirmioribus, quam nostra sint, erit vera. Si affirmat, quæro, quomodo fieri possit, ut ex minus probabili a se impugnato sequatur probabilis, aut evidens? Ut enim ex incerto non potest deduci certum, ita neque ex minus probabili deduci potest probabilis, aut evidens. Quare, nisi P. Eliz. dicere velit, totum suum volumen flocci pendendum esse, intelligere debet doctrinam traditam à nobis *n. 93.* immo hoc adeo evidens est, ut nullus, nisi supra opinionem alienam reflectat, eam impugnare possit, nec propriam suadere, nisi super eam reflectat.

N. 101. In forma nego antecedens, & explico; nam dubio speculativo de morali natura objecti, & dubio practico de morali natura electionis superaddi potest principium certum, ex quo inferatur dictamen evidens, quod non obstante utroque dubio licita sit electio, ut dixi *num. 95.* Hoc autem præter dicta, facile intelligitur, si intelligatur, quid sit conscientia directa, quid reflexa; & quantum inter se differant objecta utriusque. Conscientia directa est conscientia de ipso objecto, aut electione secundum se, & habet pro objecto remoto ipsum objectum, circa quod est electio voluntatis; & pro proximo ipsam ejus objecti electionem ut licitam, aut illicitam. Conscientia reflexa est conscientia de electione ut supponente actum conscientie directum; & habet pro objecto immediatè per actum reflexum attactum, tum ipsam electionem; tum ipsum actum conscientie directum proponentem eam electionem. Vel, ut brevius loquar, & juxta dicta de invincibili ignorantia, conscientia directa est conscientia de morali electione, ut est ipsa electio in se à parte rei, Tom. III.

seu de electione specificativè sumptà: conscientia reflexa est conscientia de electione ut reduplicativè existente per ipsam conscientiam directam.

Jam verò ut conscientia speculative, aut N. practice directè incerta, & dubia fiat re- 102 flexè practice certa, assumendum est tamquam objectum conscientie reflexæ ipsa conscientia directa; & reflectendo supra statum, quem objectum conscientie directæ habet in mente operantis, assumendum est aliud principium reflexum habens pro objecto ipsammet conscientiam directam, seu objectum ut existit in mente per ipsum actum conscientie directum; & inferendum ex his est, electionem talis objecti, ut hic, & nunc per conscientiam directam propositi, esse licitam. Ex. gr. dubito, an detur lex de jejuniis; dubito, an electio venationis sit licita: assumo hoc utrumque dubium pro objecto conscientie reflexæ, & utor hoc, aut simili principio: Lex, quæ non certò constat, certò non obligat, lex dubia de jejuniis non certò constat, ergo lex dubia de jejuniis, certò non obligat, ergo licet non jejunare. Similiter electio, quæ non certò constat esse venia, aut illicita, est licita, aut saltem permissa, (de quo principio fusissimè Caram. *lib. 4. Theol. Mor. Fund. à pag. 144.* ubi copiosè agit de possessione libertatis, quoties lex non est certa, à *n. 391.* in sua Dialectica) sed venatio, de cujus licentia dubito, est electio operationis, quam esse illicitam, aut vitatam non certò constat: ergo venatio, de cujus licentia dubito, est licita, aut saltem permissa.

Ecce in hoc utroque syllogismo patet N. doctrina à nobis tradita, quomodo, stante 103 dubio speculativo, aut dubio practico directo, seu stante conscientia speculative incerta de honestate objecti, aut practice directè incerta de honestate electionis, possit fieri practice certa, & evidens de non peccato. Similiter patet quàm facile deponatur dubium, seu conscientia practice dubia, nempe per iudicium certò prudens reflexum de licentia hic, & nunc actionis. Vel enim conscientia dubitat ex gravi ratione, vel ex levi? Si ex levi, resolvitur simili syllogismo: Quoties ratio dubitandi de existentia legis est levis, potest quis pro libito operari; vel quoties ratio dubitandi de malitia actionis est levis, ne scrupulis sine gravi fundamento cruciemur, potest quis eam actionem licitè exercere; sed ratio dubitandi hic, & nunc de existentia legis, aut malitia actionis est levis; ergo licet pro libito operari, & eam actionem ponere. Si O ij autem

autem conscientia sit dubia ex gravi ratione, deponitur dubium ex principiis ante recentius, quod lex, quæ non certo constat existere, certo non obliget; & quod actio, quam esse veritam non certo constat, sit licita; quæ principia à ferè omnibus TT. admittuntur tamquam certa, & fundantur in possessione libertatis; iisque passim utuntur in materiâ de Lege, de Excommunicatione, de Censuris, & Votis dubiis.

N. Non immeror in trahendis aliis principiis, quibus conscientia practicè dubia deponitur, de quibus latè P. Moya *tom. 2. qu. 5. per totam*. In formâ nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens: ex incerto, & dubio se habente subjectivè, seu per modum actus, non potest colligi certum, concedo antecedens; se habente per modum objecti ipsius actus reflexi, nego antecedens, & consequentiam in sensu dato. Ad id quod additur, nego præmissas, ex quibus deducitur dictamen conscientie reflexæ, nempe ipsa conclusio, esse incertas, nam, ut ostendi n. 95. sunt saltem moraliter evidentes.

N. Monco autem cum Herinex, & P. Suar. 105. & aliis, quod ut formetur iudicium practicum reflexum, debet prius ille, qui speculative dubitat de re, uti diligentia sufficienti, ut veritatem rei inveniat; aliàs si hanc omittat, ea ignorantia erit vincibilis; quod si adhibita sufficienti diligentia pro gravitate, aut levitate materie adhuc dubitet, tunc dubium veritatis erit invincibile. Idem

M. Tap. prorsus monet Illust. Tapia *tom. 1. lib. 1. qu. 8. art. 9. n. 1. immò n. 12.* & sequentibus querit, quæ, & quanta diligentia adhibenda sit, ut tutò exerceamus actionem dubiam? & respondet, quod si facta diligentia dubium solvatur, teneamur operari partem tutam juxta legem inventam; si autem dubium perseveret, recurrendum ad possessionem, quâ præsentè cessat dubium practicum, & transit in merè speculativum, quod non impedit licentiam operationis. Quæ autem, & quanta adhibenda sit diligentia, ut dubium tollatur, aut ut cum eo tutè operemur? Respondet *num. 13.* quod certa regulâ pro omni actione, & multò minùs unica regulâ pro omni actione tradi non possit; sed negotium prudentialiter agendum est juxta arbitrium boni, & sapientis viri, quia non omnes actiones sunt æquales, nec ejusdem difficultatis, nec homo semper est æquè dispositus ad diligentiam. Possumus ergo proportionalem regulam in generali assignare; & hæc est, Quod dubitans attendat materie gravitatem, & difficulta-

tem, & per se, aut per alios quærat media pro veritatis inventionem: si autem non suppetant idonea, censendum est, sufficientem fecisse diligentiam: quod si dubiter, an adhibita sint omnia media pro tali diligentia juxta materie qualitatem, tunc consulat viros in eâ arte peritos, & prudentes, & juxta eorum consilium se regat; vel operando actionem, deponendo conscientiam dubiam per consilium alienum; vel utendo maiori diligentia, si ita consulant. Demum n. 14. recurrit ad possessionem, & ait diligenter videndum, pro quâ parte sit possessio: si pro præcepto, obediat illi; si pro libertate, operetur, quod vult.

Ad 2. confirm. nego utramque partem N. antecedentis. Ad 1. probationem, retorquero id prius argumentum utendo eadem formâ: P. Ea implicat, ut intellectus habeat evidentiam de objecto, de quo habet tantum probabilitatem; & implicat, ut intellectus habeat veritatem de objecto, quod tantum habet falsitatem; sicut autem hoc non tenet, ita nec id, quod contra nos urget. Immo sicut de objecto probabili ut probabili, seu de objecto probabilitate; & sicut de objecto falso ut falso, seu de objecto falsitate habere possum evidentiam, & veritatem; ita de dubitate licentie habere possum certitudinem licentie; quatenus id quod est directè dubium an liceat, est reflexè certum, quod liceat. In formâ distinguo antecedens: implicat, ut intellectus habeat principia certa reflexa de licentia electionis reduplicativè sumptæ, seu electionis ut dubitate illicitæ, nego antecedens; de licentia electionis specificativè sumptæ ut est in se, transeat antecedens, & nego consequentiam. Electio ut dubia de licentia est certo saltem permixta, quia est certum, quod electio, quam non certo constat esse illicitam, sit saltem permixta. Pater hoc allatis instantiis; potest enim objectum, quod directè tantum est probabile, esse evidens sumptum ut probabile: ita accidit in casu nostro, nam objectum, quod directè est dubie licitum, est certo reflexè licitum, aut permixtum; quatenus omne non certo verum est licitum, aut permixtum.

Ad 2. probat. concessâ maiori, nego *sup. N.* positum minoris; supponit enim, quod 107. idem sit objectum conscientie speculative, P. Ea aut practice directæ incertæ, ac est objectum conscientie reflexæ; quod est proprius falsum. Nam objectum conscientie speculative incertæ est ipsa legis existentia: objectum conscientie directæ practice incertæ est malitia electionis: objectum verò con-

conscientiæ practice reflexe est tum ipsa lex, tum actus conscientiæ dubitativus eam proponens; tum ipsa malitia electionis; tum actus conscientiæ directus practicus dubitativus hanc malitiam electionis proponens. Non enim dico, *legem non obligare*, sed dico, & est principium certum, *legem, de cuius existentia dubito, immo cuius existentiam prudenter negare possum, non obligare*. Similiter non dico, *actionem inhonestam esse licitam*; sed dico, & est principium certum, *actionem, de cuius inhonestate dubito, esse saltem permissam*: & multo magis est principium certum, *actionem, cuius inhonestatem prudenter negare possum, esse saltem permissam*.

N. 108. Nulla igitur in hoc repugnantia, quod intellectus dubitans directè de obligatione legis sit reflexe moraliter certus de ejus non obligatione; nulla quoque in hoc, quod intellectus per principia directæ practice incertus de honestate electionis sit reflexe practice certus de ejus licentiâ. Nec mihi opponatur, quomodo electio, de cuius honestate dubito, possit esse honesta. Non, inquam, opponatur; nam quæram à te, an difficilius sit, ut quod revera est in re inhonestum, sit honestum; an quod dubiè honestum sit honestum? Sicut igitur objectum in re inhonestum, & malum, si putetur invincibiliter honestum, est verè honestum, sive positivè, quatenus apparet conforme regulis morum; sive negativè, quatenus non apparet disforme, immò apparet non disforme iisdem regulis morum: ita talis actio dubia de honestate est reflexè honesta, conformitate cum principis reflexis morum. Utenim est certum morum principium, *Omne apparens invincibiliter honestum, non est saltem inhonestum*; immò per me est honestum, ut docui d. 7. ita etiam est certum morum principium, quod omnis actio dubia de honestate, sit saltem permissa.

N. 109. Dices compatibile non esse dubium speculative cum judicio practico de licentiâ. Nego antecedens; nam in materiâ omnium virtutum, juxta me, & plerisque T. T. & in materiâ Justitiæ, juxta P. Elizald. & omnes, cum dubio speculative num res sit mea, stat judicium practicum, quod licitè eam rem teneo propter possessionem: ergo propter libertatis possessionem cum dubio speculative de existentia legis, aut malitiâ objecti, & actionis stare potest judicium practicum de ejus licentiâ propter possessionem libertatis, cui licet omne, quod non constat esse verum.

N. 110. Patet hoc innumeris exemplis: ex. gr. Tom. III.

dubito speculative, num talis liquor sit aqua, & tamen si non detur alia aqua, & detur periculum imminens mortis, sum certus de honestate, aut licentiâ baptismationis. Dubito speculative num absolutio impertita homini sensibus destituto, qui tamen prius, dum erat sibi compos, vocari jussisset ad se Confessarium, num, inquam, sit valida; quod plerique negant apud Caram. lib. 4. in Dialectic. num. 396. & tamen certus sum de honestate, vel saltem de licentiâ absolutionis. Idem esto de aliis judicium. Non igitur impossibile est, ut vult P. Eliz. sed res facilis est, & satis obvia, quod quis esse possit speculative incertus de veritate aquæ, valoris Baptismi, medicinæ, absolutionis, & similium; & tamen simul sit practice certus de honestate, vel saltem licentiâ baptismationis, absolutionis, & similium actionum. Ut autem conscientia sit recta, & certa, satis est certitudo de honestate; non autem necessaria est certitudo de veritate, ut dixi d. 18. sect. 5. nisi suspecti de Janfenismo esse velimus: etenim conscientia invincibiliter errans est recta saltem negativè, quatenus sine peccato, & licitè operatur, qui eam sequitur.

Quapropter M. Bartol. de Medina, vir N. fanè doctissimus, 1. 2. qu. 19. art. 6. pag. 176. fusè ostendit, & plures casus deducit, in quibus cum dubio speculative de veritate stat certitudo moralis de bonitate. Exemplificat in milite, qui est dubius de justitiâ belli, & tamen est certus se honestè operari obediendo Regi: in uxore, quæ potest esse dubia de valore matrimonii, & tamen potest honestè reddere debitum, immò petere, quia est in possessione matrimonii: in subdito, qui est speculative dubius de honestate rei præceptæ, & tamen est practice certus se licitè operari parendo Superiori. De quo etiam legi potest Caram. in Dialectic. à num. 533. qui num. 541. addit, quod M. Medina doceat, non tantum licitum esse agere contra dubium speculative, sed etiam contra opinionem, immò scientiam evidentem; Judex enim contra propriam evidentiam damnare tenetur innocentem, si secundum allegata, & probata probetur nocens, ut optime ostendit S. Th. 2. 2. qu. 7. art. 2. sicut licitum est agere contra propriam opinionem. Ita M. Medina. Subdit Caram. rationem; quia Judex ait, esto sciam Petrum non esse reum, scio tamen esse bonum, seu esse civiliter verum (ita loquitur Caramuel.) me benè operari eum damnando. Moneo tamen plurimos T. T. cum totâ Scholâ Scotisticâ negare, O ij quod

quod Iudex in causâ criminali stare teneatur allegatis, & probatis, si habeat evidentiâ oppositi; quia est contra legem naturæ damnare eum, quem evidenter scio esse innocentem.

§. II.

Quia ad dubium speculativum sequitur necessarium practicum. Ubi iterum de possessione libertatis.

SUMMARIUM.

Arguitur. Quia speculativè dubius de licentiâ est de eâ practice dubius, n. 112.

Et quia idem est dubitare de existentiâ legis, ac de malitiâ operationis, n. 113.

Dico ad dubium speculativum sequi regulariter practicum, nisi novum addatur principium, n. 114.

Aliquid esse certò vetitum est esse absolute illicitum, non verò aliquid esse dubiè vetitum, n. 116.

Dico quòd dubitare de lege idem est, ac dubitare de malitiâ actus, si non accedat aliud principium, n. 117.

Non licet operari cum dubio practico, eo non deposito, ib.

Paritas hominis dubitantis num detur precipitium, & reflexe judicantis non dari, nihil probat, immo olet Jansenismum, num. 118.

Existentiâ precipitii non pendet a notitiâ viatoris, ib.

Arguit Palanco, & P. Eliz. al. quia in dubio de malitiâ teneor non eligere, quia in dubio sequendum tutius, n. 120.

Hoc est preceptum Divinum, non purè Ecclesiasticum, ib.

Dico teneri in omni dubio tam speculativo, quam practico eligere tutius, si non adsint principia reflexa, per quæ deponatur; non ita si adsint, n. 121.

Hæc principia non opponuntur dicto precepto, ib.

Illi regule, Tutius eligendū, videtur opponi alia, Melior est conditio possidentis, n. 122.

Non dicit regule in probabilibus, sed in dubiis tutius eligendum, n. 123.

Qualiter dictæ regule conciliantur, ib.

Dubium juris, & facti, quid? ib.

Ea regule in dubiis videtur consilium. Doctores, n. 124.

Trahitur explicatio Doctorum circa eas regulas, a n. 123. ad 125.

Etsi daretur preceptum sequendi semper tutius, nego, quòd pars favens libertati sit minus tuta à peccato formali, n. 129.

Immo à peccato materiali, ait Caram. n. 130.

DD. tuentes eam regulam in dubiis tutius est semper consilium, nisi in casibus à lege prescriptis, n. 131.

Juxta me in omni dubio practico sequendum semper est tutius; in omni speculativo melior est conditio possidentis, n. 132.

Similiter dico esse preceptum sequendi semper tutius in omni dubio, sive speculativo, sive practico, illis non depositis; non autem si depositis, n. 134.

Arguit P. Eliz. al. quia possessio libertatis, est de subiecto non supponente, nam sermo est de libertate morali, non de physica, n. 135.

Per me possessio libertatis est titulus sufficiens pro depositione omnis dubii practici in omni virtutum materiâ. DD. n. 136.

Et in omni dubio tutius sequendum, nisi deponatur; si autem deponatur, non est sequendum, n. 137.

Sicut ex libertate physica in materiâ iustitiæ confertur possessio libertatis morali, ita in alia, n. 138.

Homo ante omnem legem habet libertatis morali possessionem. Cur? ib. & n. 139. 140.

Interpretatio communissima facit evidentiam moralem, n. 141.

Secundum argumentum est; quia eo N.

ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est etiam practice dubius, num ejus electio liceat; sed eo ipso quòd est practice dubius num ejus electio liceat, eo ipso est practice certus, quòd ea electio non sit licita: ergo eo ipso quòd intellectus est speculativè incertus num tale objectum liceat, eo ipso est practice certus, quòd ejus objecti electio sit illicita: ergo implicat, ut sit practice certus, quòd ea sit licita.

Confirmat; quia perinde est dubitare de N. existentiâ legis, ac dubitare de malitiâ operationis; malitia enim operationis confitetur, n. 113.

tuitur per aliquam legem: ergo dubitare de prohibitionem objecti est formalissimè dubitare de licentiâ electionis; sed cum dubio practico de licentiâ operationis non est licitum agere; ergo cum dubio speculativo de prohibitionem objecti numquam erit licitum agere. Ita P. Eliz.

Respondeo certum esse, quòd ad dubium speculativum sequatur regulariter & n. 114.

per se dubium practicum, nisi novum superveniat principium dictans, nos posse contra dubium speculativum, immò contra practicum directum operari, ut dixi num. 97. Concedo itaque verum esse, quòd intellectus speculativè dubius, immò practice dubius, nisi assumat alia principia certa,